

РУСЛАН

Виходить у Львові щодня крім неділі і руских свят о 5^{1/2} год. по полудні.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслан» при ул. Осолінських ч. II. партер (Фронт від ул. Тихої). Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє.

Рекламації неопечатаві є вільні від порта. — Оголошенє звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Передплата
на «РУСЛАНА» вносять:
з Австрії:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 доларів, або 12 рублів; з висилкою двічі в тижні 5^{1/2} долара, або 10 рублів; з висилкою що суботи 4^{1/2} долара, або 9 рублів.
Поодинокє число по 10 сот.

Телефон Редакції ч. 1484 — Конто почт. щодня ч. 98-704.

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Руслановкх псалмів М. Шашкевича

Про нашу пресу і потребу організації*).

(Надіслана статя).

I.

В ч. ч. 15. і 16. «Ниви» за сей рік порушив о. Ілия Кливак справу преси у нас. «Діло» йому не впогоди, але й «Руслан» йому за малий, та за млавий, хоч добрих намірів сеї часописи він не перечить. Він бажав такої часописи, як Przegląd, (не дай Боже, щоби з подібними статями, які остатніми часами друкують ся у Przegląd-і про наші справи), але при тім опозиційної**, бо «на иншу — цілком зрозуміло — наш нарід нині й не дивить ся». Загальна гадка у статі о. І. Клявака — се відчужте потреби християнської часописи, очевидно «інтересної», такої, що заступила би всі нехристиянські.

Справа, яку порушив о. Кливак, безперечно важна, бо йде о вихованє і веденє суспільности, а окремо для сьвященства по селах тим важнійша, що — як се на провінції можча часто замітити — сьвященники не мають тепер уже сеї поваги у своїх громадян, яку мали колись. І агітатори і ворожі часописи успіли підкопати значінє сеї поваги так поважної у нас верстви інтелігенції; при тім і само сьвященство занедбало свої власні інтереси так, як жадна инша верства інтелігенції. Се може й дуже по християнськи, не пам'ятати про себе, але в часах, коли навіть приватні о-

фіціялісти сально організовані і обертають мільонами на свою користь, коли робітники диктують собі плату і дбають про власне забезпеченє, в часах, коли инші незалежні інтелігенти з університетскими студиями, як адвокати і ин., кажуть солено платити собі за свою працю, а при тім мають претенсію, що тільки з них добрі провідники народу (адже у нас уже досить давно настала в політиці ера адвокатів) — в таких часах не пошкодило би, колиб і сьвященники подумали також про себе, яко про стан, що має свої окремі задачі і потреби і мусить жити, та працювати по тих селах, куди заходить ліпша, чи гірша, а звичайно зовсім лиха наука панів зі Львова, або з иншого міста. Політикам із за зеленого столика байдуже, коли їх статі нають лиха на селі, але сьвященник мусить із сьм. лихом бороти ся. Чи не красше би, щоби сего лиха взагалі не було?

Та не лише сьвященники — є і світської інтелігенції у нас багато, що чимраз більше відчуває се фальшиве вихованє, ширене уже від літ нашою пресою в Галичині. Річ не в тім, чи ся або та часопись більше або менше «цікаво» редагована — бо тут би треба докладно розслідити, що розбуджує цікавість і чи в погоні за «інтересністю» уже й наші часописи не сходять на брукові шмати, а річ у тім загальнім настрою, у сій «школі», що щодня навчає про відношенє до держави, до других народів і до себе самих. Ся школа, се вихованє у нас дуже сильне в аналізі, в

критиці передовсім чужих обставин, — Діло тут перед веде — однак зовсім слабе у критиці власних обставин, а вже майже безсильне у синтезі, що маємо робити, щоби нас ворожі обставини не здавили. «Народний Комітет» у Львові, котрого органом є «Діло» зложений або з послів, або з таких, що послами хотять бути, уявляє собі вихованє суспільности мабуть не инакше, тільки так, що нарід має передовсім від рана до ночи слухати про своїх послів і про те, що опозиція все ще за слаба, хоть яка она вже остра; а зрештою лишає редакторам волю, боронити, що їм до впогоди: жидів, безконфесійність і т. п., і нападати людей, коли й нема чого, то для шпорту, н. пр. на п. О. Барвіньско-го. Через те критика політичних обставин в органах «Народного Комітету» доволі послідовна від кільканацятьох років, хоч і дійшла вже до Геркулєвих стовпів, — Діло зовсім того не помічає, що оно є українське alter ego Słowa polsk-ого; — натомість те, що в «Ділі», «Свободі» і инших часописах Народного Комітету читаємо про нашу суспільність, про наші домашні справи, повне непослідовностей, помилок, злої віри, незнання обставин і особистих рахунків.

Погляд на москвофілів тільки тепер у них став певнійший, хоч і не знати, на як довго; давнійше, за часів консолідації, те саме «Діло» нищило без пощади «барвіньщину» за такі погляди, до яких тепер само признає ся. Погляд на економічні потреби народу у «Ділі» дуже залежний

О. П. А. Шеган (P. A. Sheehan).

Мій новий сотрудиик.

Оповіданє із записок ірландського пароха.

Переклав Володимир Держирука.

(Дальше).

Ормсбі прийав мене в сальоні, розказав подробиці з подорожі й приготував до змін, що зайшли в його жінці. Мимо сего приготуваня зробила на мене пригноблюче вражінє Бітра, коли увійшла до нас. Мала звичай дитинний, задирати при говореню головку. Сей невинний а так гарний рух дивно відбивав від лица, повного німої розпукки. Колиб плакала, або заводила, не було би се так трагічно. Та ні! Вона радше заніміла, змінила ся в камінь під напором великанського болю. А все пригадувало їй батька; його меблі, комната, город, одіня, книжки, рибачькі знаряди і стрілецькі прилади — стали памяткою по тім, якого серця ніхто не може заступити, а котрого нечаяна смерть, без релігійної потіхи, наповняла її душу, душу любячої доньки, чувством страху перед тим, про що ніхто не може думати без дрожаня.

Як ріжнить ся душа католика від душі а католика! Яке сильне відчутє безсмертности і будучности безсмертного духа вступє в першій, а як безчутвенна і байдужна на сю безсмертність є друга! Що за великанське понятє про Божу справедливість має перша а якою студеною погордою до Божих заряджень визначає ся друга! Яке зрозуміне зірнаня злуки з окруженєм і подіями життя а також освободженя

безсмертного духа в першій, коли друга бачить тільки мертву брилу і має темне ледви понятє про таємну, загадочну вічність!

— Душа його, душа! — се дуже журило Бітру.

Ормсбі не розумів ваги страху своєї жінки. Був надто прибитий і ошоломлений. Я отже стрібував сего, що є обовязком нас, сьвященників, іменно слів потіхи й надії, на жаль, тільки на те, щоби пересвідчити ся, що

«Ні один доказ від часів Адама

Не може вмовити, що смерть не є смертю».

Повів я її на подвірє, поставив на місци, де батько її стояв зі мною весільної днини і повторив все, що він говорив, кожде слівце жалю, віри, постановленя на будуче, журби, що не був з нею разом при сьв. Причастю, обіцянки, що слідуєчої неділі по повороті доньки запричащать ся.

— І тут — кінчив я — стояв, коли задзвонили на молитву, а тоді відкрив він голову й відмовляв набожно молитву а я глядів на його сивіюче волосє. Чи гадаєш, що Господь не почислив тих сивих волосків і глибокої туги серця?

Глянула на мене з виразом полєкші.

— А тепер ходи, заложи капелюх, підємо відвідати нашу Dolores. Вона знає про вічність далеко більше від тебе і від мене.

— Чи Рекс може нам товаришити?

— Розуміть ся! — кажу, а рівночасно майнуло мені через голову, що се за добродійне провидінє, що в тім серцю, так напрасно позбавленєм предмету любови, виросла нова любов.

— І доктор Армстронг також? Приїхав з нами разом з Дублина.

— Розуміть ся. Таж він має, як фаховець, розслідити стан здоровля Алїції.

— Так, має умовити ся о consilium з місцевим лікарем.

— Дуже добре. Підємо разом.

Ми так зробили і я побачив, на полєкшу мойого серця, слези тих двох нещасливих, що лучать ся разом в чарі болю, яку їм подали випити.

— Отче Дане, одно словечко — сказала Алїція, коли я виходив — не хотіла я говорити про се в прильві пані Ормсбі: Ви обіцяли мені, що не дєзволите на операцію.

— Ні, дитинко. Не думай про се. Будуть тебе лічити з найбільшою ніжністю і обережністю.

Цікавий був вислід оглядин хорої, що відбули ся слідуєчого дня. Її тіло а навіть долоні покривали рани, однак др. Армстронг мав надію на виліченє.

— Не обіцюю, щоби знов стала такою гарною — сказав — як була раньше, після ваших слів. Можу однак привернути їй здоровлє при помочи сильно ділаючих ліків скріпляючих і відповідної дієти. Бачив я гірші случаї, вилічені частно. А бідна дівчина є до того спараліжована до пояса, а на се не poradить вже моя штука.

Все те було для нас несподіваним відкритєм. Сказав я слова лікаря Алїції.

— Богу дякувати! — сказала спокійно.

Словняли ся слова Армстронга. Поволи, дуже поволи, в протягу кількох тижнів, зникали внішні знаки страшної недуги, вкінци цезли цілком з чола і лица. Лишили ся тільки червоні місця а і вони мали з часом уступити. Рівно-

від того, хто економічною роботою займає ся. Н. пр. через те, що поміж Стрийщиною а Львовом (кажемо загально, щоб не називати осіб) в свої личні рахунки, треба було аж окремих заходів і депутатий, щоби „Діло“ заняло ся відомою виставою у Стрию. Перемиська громада має то собі за „пункт амбіції“, щоби не дбати про ласку „Львовян“ і тому хоч у Перемишлі робить ся для добра народу не менше, яку Львові, преса „Народного Комітету“ звичайно мовчить про перемиську громаду, бо треба належати до громади авгурів у „Народнім Комітеті“, щоби заслужити на добру згадку в їх часописах.

Погляд на економічні обставини селян у сій пресі зовсім непевний. Недавно говорило ся в ній н. пр. про потребу страйків по селах, бо дідичі визискують селян; але від довшого часу вже страйки якомсь непотрібні, бо нігде їх нема, і редактори „Діла“ можуть спати спокійно у тім сьвятім переконаню, що дідичі вже тепер платять дуже добре... А справді платять, як платили, тільки „організаторам“ по повітах збудили ся страйки — ось і вся причина! Не годі, коли треба селянам, тільки годі, коли потрібно в політикам, вибухають страйки, — а зрештою нарід нехай помагає сам собі.

Погляд „Діла“ на сьвященство так само непевний. Клерикалів редактори боять ся і не хотять; недавно ще дали своє почесне митрополиті Шептицькому; тепер записують з жалем переходи з гр. кат. обряду на римо-кат., воюють против православія москвофілів — і в той сам час боронять безконфесийности дітей одного з редакторів, релігію жидів против християнства і т. п., коротко сказавши, крутять ся бідолахи серед обставин, де „попа“ не виминеш. Стілько потіхи лишают собі, що кинуть від часу до часу за „клерикалом“ — соломою, бо відома річ, що „піп“ не добрий на перехід. А зрештою нехай собі сьвященники радять самі — „Діло“ не скаже про їх обставини, їх тяжке житє і задачі нічого.

часно, в міру, як сьвіжа кров заступала нездорову, вертали сили, а навіть волосє відросло, в початку купками, опісля цілком в косах, вираз лица набрав такої дивної, духової краси, що для мене хора стала знов колишньою обожаною дитиною.

В таємний спосіб дшні Аліції і Бітри розуміли ся взаємно а коли старі болі відпадали від них поступенно, то на їх місце виростали рожі Божої любови і людської приязни, розвиваючи свої листочки доти, поки на місци колючок не вирости величні цвіти.

Одного дня, пізної осени, коли вже листє почервоніло від приморозків і мраки темних днів, винесено крісло Аліції на поріг хати. Сей час окружили її діти, принесли для хорої цвіти і жовті та червоні овочі. Руки її підносили ся до неба, груди втягали чистий, сьвіжий воздух, серце дрожало від радости воскресеня і вона сумнівала ся, чи їй не належать ся дальше терпіне в тісній комнаті, на ложу болізни, з хрестом перед очима? Вкінці однак зрозуміла, що її уздоровленє було волею Божою, склонила отже в вдячності голову і заплакала з радости.

Так отже знято хрест терпіня з плечий двох моїх дітей на те тільки, щоби ще сильнійше сей хрест придавав плечі третього.

Минали довгі дні без виглядів на се, щоби вилабудати ся з клопотів, а неспокій о. Летбіріс. Дивували ся ми дуже, що добрі наші приятелі з Кількіль мовчали і що навіть краснорічливий їх провідник відмовив собі приємности написаня до сотрудника листу з погрозами. Будь що будь однак мовчали навіть тоді, коли сотрудник написав до них і коли одержав від властий лист із запевненєм, що із суми, на яку була „Зірниця“ обезпечена, покриваєть ся також вкладки акціонарів. На сей лист не дали жадної відповіді.

(Дальше буде).

Погляд „Діла“ на інші наші партії так само непослідовний. Здавалось би, що таким поступовцям, як редактори „Діла“, найближші соціялдемократи своєю програмою. Куди там! Соціялдемократи те пер ц. к. пранительственна партія — а сего вистарчає, щоби забути всю їх програму разом з Дашинським, котрого ще не давно виносило ся під небеса. І логіка „Діла“ в сій борбі із соціялдемократами така, що жадна порядна партія не повинна ставати правительственною, так якби ідеалом кождої партії не мало бути се, щоби нарешті стати самому правительством і взяти керму всіх справ у свої руки...

І взагалі не найдеш у „Ділі“, хоч як пильно читай, якогось певного погляду на „домашні“ справи свого народу; тут що редактор, то інший розум; кождий перепачковує в часописи свою „поступовість“, з чого наконець повстає склеп з вивіскою „Діло“, у котрім всегò дістанеш: хочеш оборони гр.-кат. віри — маеш, хоч і в лихім гатунку; хочеш радикалізму — дістанеш також; бажавш дешевих фраз, що жиди преці платять податки і в війську служать, отже повинні мати всю свободу, хочби і зі шкодою других — дістанеш; зажадаеш лікарства на то, щоби москвофіли взагалі не мали жадної свободи мимо того, що платять також податки і служать у війську — купиш і се... Але чого у сім склепі дістанеш в найліпшім гатунку: се „фасрверків“, що дуже грімко стріляють, підносять ся високо, блискають, розсипають ся огнем — і лишают по собі — чад... Се в них називає ся високим піднесенєм духа суспільности. А учителями їх в тім підношеню духа: *Slowo polskie*, *Monitor* і *Wiek nowy*.

Бачить се багато людей з нашої суспільности — і такі статі, як о. Кливака в „Ниві“ та інші, що були в „Руслані“, є певною ознакою, що суспільність справді отвережує ся та міркує собі, що тут щось то не так, як повинно бути у здоровій суспільности. Від сего міркованя до діла, ще, правда, дуже далеко, але на початок і се добре. Сеж в розпізнаванє „недуги“, по котрім шукає ся за ліком.

(Конець буде).

*) Від редакції. До сеї статі ми маємо ще й від себе додати кілька слів. Ми вповні сьвідомі того, що „Руслан“ міг би бути красше редагований, ніж в тепер, однак коли наші люди і навіть сьвященники підпирають „юдину пресу“ (по словам о. К.), то треба дякувати сій малій громаді, що видає „Руслана“, і за се, що до слухного часу все таки боронить всіми силами сих справ, які узнають справедливими всі розумні люди. Щоби зміна наголовка часописи мала таке значінє, як запевняє о. Кл., то мабуть і сам він в се не вірить. Коли прийдуть красші часи і буде більше оборонців сих справ, буде своя організація, тоді „Руслан“ певно лише з радістю повітає єї, та буде підпирати, а в потребі зробить місце іншій часописи. Сеї хвилі ми вичікуємо з нетерпеливостю і бажаетмо собі, щоби наша християнсько-суспільна партія повстала як найскорше. Хто порівнає сегорічного і вторічного „Руслана“ з попередніми річниками, то й замітить, що хоч він не розширив ся що до формату, але розширив ся що до змісту через заведенє тіснійшого печатаня. Тай що до ріжнородности можна помітити зміну, хоч очевидно не може она бути така, як в часописи обємом тричі більшій. І обєм і зміст зависимі головно від пособлюваня з боку самої суспільности. На останку заявляємо, що „Діло“ може в цілости перепечатати сю статью, не нараючись на ніякий докір з нашого боку.

**) *Przegląd* — а опозиція — се два сужа противні бігуни!

Огляд часописий.

(А. А. Стахович про відносини Поляків до москвофілів і Українців та про москвичів і їх роботу в Австрії з окрема).

Відомий нашій суспільности п. Стахович, котрий приглядав ся літом тутешним обставинам, подає в „Прикарп. Руси“ свої поміченя вельми для нас цікаві, бо они потверджують

явно се, що у нас іменно з москвофільского боку заперечувало ся. Так н. пр. він зазначає, що Поляки більше прихильні уміркованим „Староруссам“ себ то табори дра Короля чим „разнузданимъ и свирѣпо радикальнымъ“ Українцям, а ся прихильність, як він запевняє, не є зовсім лише плятонічна. Признає дальше, що всеполяки нераз виступали в обороні москвичів, а пос. Бузек домагає ся в державній раді, щоби московський язык зачислено до признаних австр. правительством краєвих языків. *Slowo polskie* виступало в обороні москвичів на Буковині, коли правительством починало там рішучо против них виступати.

Відтак переходить в 2-ім письмі до справи „Українців“ в Галичині а его виводи в тій справі так цікаві, що подаємо в головних оригінальних виїмках:

„Такъ какъ гр. В. А. Бобринскій и его присные, — пише А. Стахович — говоря о „мазепинцахъ-украинцахъ“, обычно очень строго и опредѣленно обвинили ихъ въ томъ, что партія ихъ возникла и теперь существуетъ исключительно благодаря инициативѣ и крупной денежной поддержкѣ нѣмцевъ (изъ Вѣны и, главнымъ образомъ, Берлина), я обратилъ особое вниманіе на эту сторону вопроса и старался добиться возможно объективнаго рѣшенія его опросомъ, конечно, не заинтересованныхъ партій („старорусской“ и „украинской“), а относительно постороннихъ этому дѣлу лицъ, могущихъ дать на него объективный отвѣтъ — возможно большаго числа поляковъ, какъ сочувствующихъ, такъ и неблагоприятно настроенныхъ къ украинцамъ.

„Обвиненіе „украинцевъ“ въ томъ, что партія ихъ возникла исключительно благодаря инициативѣ и денежной поддержкѣ нѣмцевъ, несправедливо и бессмысленно. Возникновеніе партіи украинцевъ очень опредѣленно объясняется яркимъ пробужденіемъ мѣстнаго малороссійскаго, „украинскаго“, національнаго чувства, причеиъ, очевидно, въ этомъ отношеніи сильно повлияло и направленіе дѣятельности первыхъ дѣятелей въ области національнаго галицко-рускаго народнаго самосознанія — значительно болѣе старшихъ (дѣтъ на 25—30) „галицкихъ националистовъ“, теперешнихъ „староруссовъ“, — направленіе, дружественное не только къ Россіи — абсолютистской, деспотически централистическвій, съ 70 хъ годовъ съ отвратительной тупостю и бессмысленно жестокою послѣдовательностю и упорствомъ преслѣдовавшей всякое проявленіе малорусской культуры. Нѣкоторое влияніе въ этомъ отношеніи оказало, конечно, и соперничество, и интриги чисто личнаго и партійнаго характера. Какъ я указалъ выше, на образованіе или, скорѣе, укрѣпленіе „украинской“ партіи повлияла также политика поляковъ, намѣстника гр. Бадени въ концѣ 80-хъ годовъ, „новая эра“ 1890 года и сочувствіе вѣнской политики расколу „русиновъ“ на двѣ враждующихъ партій. Основной давнишній принципъ австрійской полатики — *divide et impera*, особенно для Вѣны важечъ по отношенію къ „русинамъ“, у которыхъ, благодаря первымъ галицкимъ націоналистамъ — о. Наумовичу, Добрянскому и др. (процесъ о государственной измѣнѣ 1882 года), также Качковскому и ему подобнымъ убѣжденнымъ дѣятелямъ на почвѣ національнаго самосознанія и самоопредѣленія, очень опредѣленно стало проявляться тяготѣніе ко всему русскому.

„Не подлежить, впрочемъ, мнѣ думается, сомнѣнію, что нѣмпы какъ австрійскіе, такъ и германскіе (послѣдніе, пожалуй, горячѣе) вполне сочувствуютъ указанной политикѣ Вѣны, клонящейся не только къ ослабленію сочувствія австрійскихъ русиновъ къ Россіи, но и къ сознанию, въ угрозу Россіи, въ предѣлахъ Австрій *Ruthenia irredenta*, которая для Россіи будетъ столь же неприятною и угрожающею, какъ *Italia irredenta* въ Трентѣ и Триестѣ для Австрій“.

(Дальше буде).

Політичний огляд.

Заграниця.

Порта вислала до опікунчих держав ноту в кретийській справі, заявляючи, що вибір

